

**Antoninus Diana Panormitanus, Clericus Regularis, Doctor
Celeberrimus, Coram S. D. N. Alexandro VII. Episcoporum
Examinator, & Sancti Officij Regni Siciliae Consultor,
Coordinatus, Seu Omnes ...**

Diana, Antonino

Lugduni, M. DC. LXXX.

123. An Rex ex priuata scientia, possit occidere Reginam, & simul cum ipsa adulterum? Ide est, si Princeps sciret, ex priuata scientia certo aliquos in Principem coniurasse, vel aliquod graue, & ...

[urn:nbn:de:hbz:466:1-76413](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-76413)

RESOL. CXXIII.

Theologos Ioannes Azorius part. 2. lib. 11. c. 7. ubi sic alicent. peccat Rex, qui per se, vel alium condemnat hunc, vel illum subditum inualida causa, aut denegata ei se tuendi, & defendendi potestate; aut non habita publica notitia ex publicis in iudicio probationibus, vt colligitur ex sancto Thoma 2. 2. q. 67. art. 1. & Caietano in summ. verbo Homicidium, sententia enim, cum sit actio publica, ferenda est non ex priuata notitia, sed ex publica in iudicio habita. Item iuris naturalis est, ne quis non auditus, vel non defensus damnetur, Clement. pastoralis, §. ceterum, de sentent. & re iudicata, Glossa in Extravaganti 1. de dolo & contumacia. quare homicidæ sunt ij Reges, qui hunc, vel illum subditum non audium, aut non data facultate se tuendi secundum leges, & iura, veneno, aut alio modo interficere iubent, vel officii, dignitatibus, honoribus, aut aliis quibusvis, quæ non sunt ex numero eorum, quæ ad nutum tolli possunt priuata notitia, non publica, & peccant ministri, qui huiusmodi Principum mandatis obediunt, sunt enim mandata contra ius diuinum, & naturale, in quibus Principi parere non cogimur. Ita Azorius. Vide etiam Ioannem de la Cruz in direct. conscient part. 1. pr. 8. art. 1. dub. 2. conclus. 3.

2. Limitatur tamen hæc opinio à Maldero in 2. 2. tract. 6. cap. 1. dub. 14. §. dico sexto, Lessio lib. 2. cap. 29. num. 100. Villalobos in summ. tom. 1. tract. 14. difficult. 4. n. 7. & Francisco Syluius in 2. 2. D. Thome quest. 67. art. 3. conclus. 6. si enim crimen est omnino publicum, aut iudici cum aliquot testibus euident, (sicut quando latrones reperuntur in flagranti delicto) potest reus absq; citationibus condemnari, & si ex publica interfectione periculum sit, occultè potest interficere. Idem iudicium est de reo, ex cuius manifesto processu, vel populi rebellio, vel grauis alia turbatio metuitur, talem enim (causa priuata discussa, certòque cognita) licet etiam clanculum occidere, vt tradunt Syluester verbo Homicidium 2. q. 2. Nauar. c. 25. num. 10. Nauarra lib. 2. cap. 3. num. 192. Quia iudex clarè videns non superesse reo viam iustæ defensionis, nullam censeri potest iniuriam ipsi facere. Præterea, si quis machinetur prodicionem aliamve perniciem Reipublicæ, quæ non poterat aliter impediti, quam per occultam interruptionem istius machinatoris, licet Principi iubere, vt sic interficiatur; modò indubiè constet de perniciè per illum attentata, & porrò exequenda, nisi tempestiue occurratur, Neque refert, quòd Princeps fortasse hoc sciat ex priuata duntaxat scientia: cum enim non agat vt iudex ad punitionem, sed solum tanquam bonus Princeps ad euitandum mala imminencia, quomodo vniuersi debet rem sibi commissam defendere, & ab ea malum impedire, non tenetur seruare ordinem iuris. Hæc Syluius. Vide etiam Morlam in empirio iuris part. 1. tit. 2. q. 2. n. 5. sed in casibus, in quibus Proteges solent de mandato aliquem condemnare, non concurrunt supradictæ circumstantiæ, vnde attendant ipsi, & eorum Consiliarij quid faciant.

3. Nota etiam, quòd licet Malderus, & Syluius cum alijs asserat, quòd si Principi cum aliquo testibus delictum sit euident, vt quando capitur reus in flagranti delicto, posse dictum Principem reum absque citationibus condemnare; attamen hoc est intelligendum existente aliqua iusta causa, quæ cogat Principem hoc efficere; secus autem si nulla adsit causa; nam tunc tenetur citare reum, & illum condemnare, ordine, & iure seruato. Et ita docent Turrianus in 2. 2. tom. 2. disp. 48. dub. 4. num. 2. Villalobos ubi supra. Vnde iterum moneo, vt videant Proteges in his casibus quid faciant, & aliquorum Fiscalium consilijs non acquiescant, sed cum Theologis, & Consiliarijs timoratis rem totam agant, & in eorum determinatione persistant.

An Rex in priuata scientia possit occidere Reginam, & simul cum ipsa adulterum?

Idem est, si Princeps sciret ex priuata scientia certo aliquos in Principem coniuirasse, vel aliquod graue, & atrox delictum in Rempublicam vel innocentem machinari, si aliter malum vitare non posset.

Et resolutio horum casuum pendet ex illa celebri questione, an quando delictum ita est occultum, vt non possit iudicè probari saltem plene, scitur tamen à Principe, an scilicet possit tum Princeps rationabili causa existente, condemnare delinquentem absque iudicis probatione per testes, & absque citatione, & defensione rei? Ex p. 10. tr. 15. & Mitc. 5. Act. 34.

§. 1. Negatiuè respondet Cardinalis Lugo de iust. Sup. hoc te- ge doctrina præcedentis Ref. & seq. Primò cum Caietano non excusati Principes, quando reum sibi notum scienter faciunt occidi, vt ipsius, & posteroram consulari salutem, magis enim debent consulere famæ totius Reipublicæ, quam illius delinquentis, & quidem si habent ius ad occidendum habebunt etiam ad infamandum. Infero secundo, quando ex citatione delinquentis sequerentur graua scandala in Republica, timerenturque probabiliter seditiones, vt si delinquentis esset Dux generalis exercitus, & militibus charissimus, liceret tunc eius causam secretò tractare assignando conuenientem patronum, qui ageret causam rei, & cum diligenter defenderet, omniaque Christiano more diligentissimè peragendo vt conseruaretur quantum posset ordo iudicialis, ac denique conuictu, ita vt certè constaret de delicto inexcusabile per legitimam probationem, posset Princeps eum occidere, seruato tamen quantum fieri posset ordine charitatis ad salutem animæ occidendi. In hoc autem duo obseruanda necessaria sunt. Primò quod adsint testes sufficientes ad conuincendum reum, & omni exceptione maiores, iam enim tunc adest quantum sat est ad reddendam Rempublicam certam de illo delicto. Secundum est, quòd hoc non nisi rarissimè, & ex grauissimis causis fiat, non enim præsumitur aliter concessa hæc potestas Principi, nam frequentior vsus illius esset in grauissimam Reipublicæ perturbationem, &c. Ita Lugo.

2. Sed nominatim aduersus illum insurgit Angelus Bossius in Mor. ver. tom. 1. tract. 1. tit. 1. §. 29. n. 120. ubi sic asserit. Porrò quòd Princeps ex priuata scientia, qua sibi certo constat aliquem esse criminofum possit illum non citatum, neque auditum secretò occidere si crimen sit atrox, & expediat valde Reipublicæ Auctorem puniri, vt si quis vim Reginæ, aut filii Regis intulisset, aliud crimen læsæ Maiestatis graue commisset, & solus Rex id cognoscat, præter Couarruuiam, & alios putant probabile etiam Lessius dub. 11. Filliuc. c. 4. n. 175. & Trullench. dub. 13. n. 7. (etsi improbabile putet Lugo dicto n. 51.) quia in tali casu videtur Rempublica consentire, & iuri suo cedere, & præsertim talis criminofus posset occultè à Principe interficere si periculum foret vt simile crimen esset perpetraturus, nec alio modo posset occurrere, quia tunc occisio haberetur vt iusta defensio, iuxta mox dicenda.

3. Igitur si soli Principi quoque priuata scientia notum certò esset aliquem, vel aliquos in Principem ipsum coniuirasse, vel aliquod graue damnum in Rempublicam, vel innocentem machinari, nec aliter malum vitari posset, tunc iuxta omnes Doctores excepto Ioanne Lugo dicta disputatione 37. numero 72. posset Princeps capita coniuiratorum, & authorem criminis perpetrandi secretò, & absque citacione occidere, nempe veneno, aut alia via interficere, tum quia etiam in hoc casu

Sup. hoc te- ge doctrina præcedentis Ref. & seq. Sup. hoc in Resp præta. §. Limitatur, ad med vers. Præta. rea.

Sup. hoc in... in p. 10. tr. 15. & Mitc. 5. Act. 34.

casu censetur Respublica ob utilitatem publicam consentire, tum quia hoc rationem potius habet iustæ, & necessaria defensionis quam iudiciali potestatis.

4. Item potest Princeps omnia citatione procedere; reum condemnare quoties idem reus etiam citaretur non posset se defendere, nec iuste contradicere, aut actum contra se impedire, cum citatio ut supra dictum est, requiratur solum propter defensionem. Quare si delictum occultum sit probabile in iudicio, quia sit notum ipsi Principi, & aliis tribus, ita ut iudicè probari possit, tunc posset occultè à Principe inter se reus sine citatione, & probationibus, quia quando crimen ita est probabile, nullam habet iustam defensionem, & præsertim, quia testimonium Principis multis, & gravissimis testimoniis æquipollet. Huicque Bossius, qui me ipsum, & plures alios citat.

5. Sed resolutio supradictorum casuum pendet ex illa celebri difficultate. An quando delictum est ita occultum, ut non possit iudicè probari saltem plenè, scitur tamen à Principe, an scilicet tunc possit Princeps rationabili causa existente condemnare delinquentem absque iudiciali probatione per testes, & absque citatione rei; Mihi placet opinio affirmatiua, quia quod sententia profertur secundum publicam, seu iudicam probationem per testes tantum requiritur lege, seu dispositione humana Principis, in qua ipse dispensare potest, & non requiritur iure naturali, seu ex natura rei, quia ex natura rei sola notitia iudicis sufficit, quia hæc sola sufficit ad iustè iudicandum, & notitia iudicis ad id tantum est necessaria, ergo ex causa rationabili Princeps quando ipsi est nota veritas potest absque probatione, imò & contra eam condemnare, & multò melius absolvere.

Sup. hoc in
Ref. præteri-
ta, §. Limita-
tur, in princ.
& §. vlc. & in
Ref. seq. §.
Ad secundū.

6. Circa posteriorem solemnitatem, nempe circa citationem rei, ut audiatur, conveniunt Doctores, quod quando delictum est publicè notorium, aut factum in conspectu Principis coram legitimis testibus possit Princeps rationabili causa existente absque citatione condemnare reum, quia in quovis casu ex dictis non requiritur ex natura rei citatio, sed tantum ex lege humana, in qua Princeps dispensare potest, quia tunc superest reo spes probabilis se defendendi, ad quod solum iure naturali, seu ex natura rei requiritur citatio. Et idem ad eandem rationem potest Princeps, quando delictum est ita planè probatum, aut probabile, ut non appareat spes aliqua probabilis defensionis rei, quia quando apparet, est iure naturali necessaria, & fiet reo iniuria contra illud si non citetur. Et hæc omnia sentio cum Gaspario Hurtado tract. de iust. & iur. disp. 1. de iudicio forenst. difficult. 9.

RESOL. CXXIV.

An licita sit petitio Fisci instantis, ut aliqui rei iudicati tantum ad torturam, condemnentur ad irremes sine aliquo termino defensionis: quia leges absolute decernunt non esse condemnandos reos inauditos?

Et docetur defensionem esse de iure naturali, & diuino: ideo consuetudo nihil adversus illud prevalere potest. Ex p. 3. tr. addit. Ref. 29.

Sup. hoc le-
ge doctrina
duarū præ-
cedentium
Ref. & infra
Ref. seq.

§. 1. Pro parte affirmatiua propositæ quæstionis multa adduci possunt argumenta. Primò, quia datur in hoc casu aliquis defensio, cum reus sciat se carceratum esse pro tali delicto, & citatus ad examinationem testium, quos adversus illum Fiscus producit, scit eorum nomina. Ergo non damnatur omninò inauditus. Adde quòd in nostro casu cum non damnentur rei ad pœnam ordinariam, sed ad pœnam extraordinariam, videtur sufficere, ut eis præbeat aliquis modus se defendendi, eo pacto quo diximus.

2. Secundo, Princeps ex iusta causa potest tollere, seu, ut melius dicatur, potest declarare ius naturale, ut in specie docet Decius in cap. delicti, de exceptis, in 6. C. abdo part. 2. de ci. 79. n. 10. & alij penes ipsum. Ergo ex iusta causa potest declarare in nostro casu non esse adhibendam defensionem propter frequentiam & atrocitatem delictorum.

3. Tertio, hic modus procedendi non est noviter introductus, sed ex antiqua consuetudine, ut apparet ex sententiis, à Fisco adductis.

4. Quarto, reis male infertur tortura sine defensione. Ita multos allegans docet Gratianus Falconius reg. 468. n. 3. qui etiam n. 5. cum multis aliis asserit posse reum torqueri sine data copia iudiciorum, & defensione, si ab ipso non petatur, ut colligitur ex Lænius, §. fin. ff. de quest. ibi postulante reo, & docet glossa fin. in cap. 1. de accusat. in 6. Bertazzolius lib. 2. consilior. 474. n. 15. & Nèd Nauarrus lib. 5. consilior. tit. de accusat. 8. excusavit quemdam inquisitorem, qui multos reos torqueri iussit non data eis copia iudiciorum, neque assignato termino ad defensionem, quia non petierunt sibi dari. Igitur in nostro casu licitè Princeps supradictam doctrinam applicate potest, & condemnare reos modo quo supra. Adde quod in atrocissimis denegatur propriè processus, ut notat Bertazzolius in addit. ad Bertazzolium parrem, consil. 30. & Gratianus Falconius reg. 268. n. 4. cum aliis, & defensionem negandam esse in signibus latronibus, disturbatoribus, strataariis, &c. docet Monticellus in praxi crim. reg. 14. n. 24. vbi citat Marfilium, & alios.

5. Quintò, pro bono publico aliquando Princeps punit innocentes, & ideo valet statutum, quòd conuicti teneantur dare in manibus Curie delinquentes coniunctos. Item quòd puniatur pro delictis suorum coniunctorum bannitorum patris in territorio, ut observat Barbatius in cap. cognoscentes, de constitution. n. 5. Decius consil. 63. n. 5. Cabaldus in resol. crim. cent. 2. casu 150. Coarruuias lib. 2. variar. cap. 8. & alij. Ergo etiam quòd Princeps in nostro casu damnaret aliquem innocentem sine defensione, non ei imputabitur ad culpam, quia hic modus procedendi introductus fuit pro bono publico, aliter delicta atrocissima manerent impunita, cum hodie tormentum torturæ non efficiat cum reis, unde quasi omnes torti & negatiuè è carceribus exeunt, ad verà facinorosa redeunt.

6. His tamen non obstantibus, existimo non esse recedendum à negatiua sententia, pro qua firmada.

Suppono primò, defensionem competere reo de iure naturali & diuino, ut patet in Clement. Pastoralis, de re iudicata: ibi, de crimine gravi delato; Facultas defensionis, quæ de iure naturali provenit, adimi non valet, cum illa tollere Imperatori non licuerit, quæ iuris naturalis existunt. Et Prorex Festus in Actis Apostol. c. 25. fit dixit. Non est Romanis consuetudo damnare aliquem hominem, priusquam is, qui accusatur, presentes habeat accusatores, locumque defendendi accipiat ad abluenda crimina, quæ ei obiciuntur. Unde defensionem esse de iure naturali testantur Theologi, ut Azorius tom. 2. lib. 11. c. 7. Turrianus in 2. 2. D. Thomas, tom. 2. disp. 48. dub. 4. num. 1. Ioannes de la Cruz in direct. conscient. part. 1. præcept. 8. quest. 3. art. 1. dub. 2. conclus. 2. Ledesma in summa, tom. 2. tract. 8. cap. 22. difficult. 4. Sayrus in Clavi Regia libro 12. cap. 8. num. 22. & 25. Petrus Nauarra de restitut. libro 2. cap. 3. num. 182. & 197. Miranda de ordine iudicario tomo 2. quest. 26. art. 14. conclus. 1. Villalobos in summa, tomo 2. tract. 14. difficult. 4. num. 2. Aragonius in 2. 2. Divi Thomæ, q. 67. art. 2. Zanardus in direct. Theol. part. 3. c. 39. dub. 3. Non adduco Iurifconsultos, quia hoc suppositum inter illos est commune. Sed omninò videantur Ludovicus Peguera, Doctor Hispanus in sua praxi crim. c. 12. §. 6. num. 2.

7. Suppono secundò, cum supradictis Doctoribus,

&c